

38. ՈՒՐԻՇԻ ՀՄԱՐ ՖՈՐ ՓՈՐՈՂԸ ԻՆՔԸ ԿԸՆԿՆԻ ՄԵՋԸ

Ընում ա չիւնում մի մարդ: Էս մարդը շատ հարուստ ա ըլ-
նում. էլ մա՛լ, էլ դո՛ւլվաթ, էլ տա՛վար, էլ ոչխարի սո՛ւրու, էլ ձիու
ի՛լլիք, ես ինչ գիտամ մեղրի փեթակնե՛ր, ջաղացնե՛ր, մախլասի՝
էնքա՛մ հարուստ ա ըլնում, որ իրանց երկրումը սրան մատուղ ին
շանց տալի:

Էս մարդը ավալ ախըր էրկու տղա ա ունենում, էրկուան էլ բե-
դուլվաթ, ասսու էրեսիցը թափած. սաղ օրը պարապ-սարապ ման
ին դալի, ըսկի միտք չին անում մի բանի, մի գործի կպնեն, մի
աշխատանքի տուտ բռնեն: Սրանց հերն էլ ծերացե, հա՛յ-հա՛յը
ղնացե, վա՛յ-վա՛յն էր մնացե: Օրեն մի օրը հիվանդանում ա, տե-
ղով-բարձով թեք ընկնում, էլ չի վե կենում, տղեքանց շարը տա-
նում ա:

Տղեքը բերում են իրանց հորը առոք-փառոք, ոնց որ կարգն
ա, ժամով, պատարագով թաղում են: Ըսենց անց ա կենում մի՛
օր, է՛րկու օր, ի՛րեք օր, մի՛ շաբաթ, է՛րկու շաբաթ, մի՛ ամիս, է՛ր-
կու ամիս, ի՛րեք ամիս, վե՛ց ամիս, մախլասի՝ մի տարի, օրեն մի
օրը մենծ աղպերը պուճուր աղպորն ասում ա.— Ա՛յ աղպեր, հերիք
ա քեզ պահեմ, վե կաց գնա քու բանին, սրանից դենը ո՛նց ուզում
ես գլուխ պահա:

— Այ՛ աղպեր,— ասում ա պուճուր աղպերը,— չէ՞ որ ես էլ քու հալալ աղպերն եմ, մի հորից, մի մորից, խի՞ ես ինձ զրկում. էսքամ մալ ու դուլմաթիցը, էսքամ հարստությունիցը բա ինձ փայլի հասնի՞:

— Զէ՛,— ասում ա մենձ աղպերը,— ե՛ս եմ, ի՛նչ կա չկա՝ հերս ինձ ա թողե՛, դու ընչացու ես:

— Այ՛ աղպեր,— ասում ա,— դու ա՛րի մի ըլնի, մի անի, չէ՞ ես մեղք եմ, ես էլ քեզ պես կնկատե՛ր, էրեխատե՛ր եմ:

Համա ո՞ւմ ես ասում, մենձ աղպերը ըսկի չէր էլ ուզում անկաջ դնի, աղպոր կուռը բռնեց, դափ-դարդակ տանիցը դուս արեց:

էս պուճուր աղպերն ա՝ էթում ա գեղի գլխին մի հացատուն բռնում: իրա ճնգլաճուտերը անում մեջը, ապրում: Ինքն էլ էթում ա սրա-նրա կուշտը ֆահլություն անում, հոտաղություն անում, օրենը մի քանի շալի աշխատում, բերում օղուշաղ պահում:

է՛հ, փառք իրան, ըսենց կուշ ու ձիգ անելոն յուլա էր էթում, համա մենձ աղպոր էրեսը չէր էթում: ՔԱսսու ողորմությունը շատ ա,— ասում էր,— ամեն մարդի իրա սրտովը կտա:

Համա մենձ աղպոր սիրտը ըտ էլ չէր վեր ունում, որ իրա աղպերը շատ թե քիչ ապրուստ ունի, մի կտոր հացի տեր ա, օր աշխատում ա, օր ուտում. հերսիցը սիրտը տրաքում էր, չէր իմանում ի՛նչ անի, ո՛նց անի, որ աղպոր գլուխը մի օղիա գա, մի փորձանք մեջ քցի, որ սիրտը հովանա:

— Ա՛րի,— ասում ա,— աղպորս ղրկեմ ֆլա՛ն սարի գլուխը. խաբեմ, թե ընդե խաղինա կա, որ էթա՝ էլ եդ չի գա, ընդե ջանա-վարենրի փայլ կըլնի, կմնա:

Օրեն մի օրը վեր ա կենում, գալի պուճուր աղպոր տունը:

— Բա՛րով, ա՛ղպեր,— ասում ա,— ո՛նց ես, լա՛վ հս:

— Բա՛րով, ա՛սսու հազար բարին,— ասում ա պուճուր աղպերը,— կա՛մ էլի, յուլա եմ էթում:

— Այ՛ աղպեր,— ասում ա,— ընչանք ե՞ր դու պտի ըտենց քյասիք, օրեն հացի մուրացկան մնաս, չէ դո՛ւ էլ ես մեղք, քու օղուշաղն էլ:

— Բա ի՛նչ անեմ, ա՛յ աղպեր,— ասում ա:

— Որ մի բան ասեմ, անկաջ կանե՞ս:

— Խի՛ չեմ անի,— ասում ա,— ասա:

— Բա՛ս որ ըտենց ա, մի ջվալ վե կալ, գնա ֆլա՛ն սարը: Ընդե-

ման կդաս, մի էր կգտնես, կմննես էդ էրը, կտենաս մեջը լիքը ոսկի, խաղինա, ակն ու մարգարիտ, բոլիանտ ու հազար մի ջուտա թանկագին քարեր։ Վե կունես, կբերես, կհարստանաս, քանի սաղ ու կենդանի ես, գլուխդ դինջ քեզ հմար դովրան կքաշես։

— Ղո՛րթ,— հարցնում ա պուճուր աղպերը։

— Ղո՛րթ,— ասում ա մենժ աղպերը։

— Բա՛ս որ ըտենց ա՝ հենց էգուց ճամփա կընկնեմ։

էդ պուճուր աղպերն ա՝ առավոտը լիսանում ա թե չէ, կնկանն ասում ա.— Ա՛յ կնիկ, թե՛ղ արա մի ջվալ բե՛, մի քիչ էլ հաց թրշա, կսպա՛ դաստախունը։

— Խի՛, ա՛յ մարդ, ի՞նչ կա, ո՞ւր ես էթում,— հարցնում ա կնիկը։

— Աղպերս ասում ա՝ ֆլա՛ն սարի կշտին մի էր կա, էդ էրը լիքը ոսկի ա, էթում եմ բերեմ։

— Բախտա՛վար գլխիդ,— ասում ա կնիկը,— աղպորդ լսեցիր, որ քու ձեռովը քու տունը քանդեցիր, է՛։

— Դե՛ շատ մի՛ խոսա,— բարկանում ա մարդը,— ի՛նչ քու խելքի բանն ա. քեզ ի՛նչ ասում եմ՝ է՛ն արա։

Կնիկը բերում ա մի քանի հաց թրշում, կապում դաստախունը, մի ջվալ էլ բերում տալի մարդին։ Էս պուճուր աղպերն ա՝ դաստախունը քցում ա ջվալի մեջը, վեր ունում, ընկնում ճամփա։ Էթում ա, էթում ա, շատն ու քիչն աստոժ գիտա, հասնում ա աղպոր ասած սարը։ Տենում ա մի շուլ, յարանի տեղ, որ ըսկի իսանաֆոտ չի գալի։

— Վա՛յ քու տունը քանդվի, ա՛ղպեր,— ասում ա,— ինձ որդե ղրկեցիր. ի՛նչ անեմ, ի՛նչ գլուխս վա՛յ տամ, հմի ջանավարները կդան, ինձ կուտեն։

Դե՛ս ա ման գալի, դե՛ն ա ման գալի, որ մի տեղ գտնի, ընդե սըթար անի։ Որ շատ ման ա գալի; տենում ա հրես մի էր, կողքին էլ մի մենժ քար, ընենց որ էդ քարը տալդա ա անում էդ էրին։ Մընում ա էդ քարի տակը, ջվալը քցում գլխին, կուլ դալի։ Անց ա կենում մի՛ սհաթ, է՛րկու սհաթ, ի՛րեք սհաթ, տենում ա հրես էկան՝ մի Մուկը, մի Գեկ, մի Աղվես, մըն էլ մի Արջ, էկան մտան էդ էրը, իրար կշտի նստոտեցին։ Պուճուր աղպերը էս ջանավարներին որ չի տենում, քիչ ա մնում ահալոր ընի, լեղաճաք ընի մնա։

— Օ՛ֆ, օ՛ֆ,— ասում ա Մուկը։

— Հը՛, խի՛ դարտոտեցիր,— հարցնում են ընկերտինքը։

— Բա ի՛նչ անեմ,— ասում ա,— իմ բունը մի մենծ, դարտակ տեղ ա. բնիս կշտին մի կարաս ոսկի ա ֆորած, մարդ էլ չըկա, որ վեր ունի, տանի. ընձ էլ պետքը չի, որ ուտեմ, յա բանացնեմ, մնացել եմ սոված զկռտալուն:

— Է՛հ,— ասում ա Արջը,— էկեք իմ դարտիցը խաբար տվեք. ֆլա՛ն տեղը մի ծառ կա, էդ ծառի քոքին մեղրի ճանճերը էկել են բուն դրե, էնքա՛մ մեղր ածե, էնքա՛մ մեղր ածե, որ էլ տեղ ու դար չկա,— էնքամ ա մեղրը դիզվե, կիտվե, թոփ էլե, մնացե: Համա ի՛նչ անեմ, որ շեմ կարում մոտանա, էն սհաթը ճանճերը վրա են տալի, կծոտում, դադողորիկ ածում:

Ըսենց ջանավարենբը մին-մին դարտամիշ են ըլնում: Էս մարդը ըստոնք որ լսում ա, ուրախանում, աշխարհով մին ա ըլնում:

— Իմ խեղճ աղպերը,— ասում ա,— ընդուր էր ինձ ղրկում ըստե. հալբաթ նա մի բան զիտար, որ ասում էր, հո իմ դո՛ւշմանը չէր:

Առավոտը բարիլսի հեննա ջանավարենբը վեր են կենում, էթում իրանց բանին: Էդ մարդն էլ ալուատի վեր ա կենում ըտիան ծըլկվում: Էթում ա աղաք Մկան ասածը տեղը: Ման ա գալի, ման ա գալի, Մկան բունը գտնում ա: Էթում ա մի տեղան մի քլունգ ա ճարում, բերում Մկան բնի կուշտը քանդում: Քանդում ա, քանդում ա, մի էրկու, իրեք արշին քանդում ա, տենում ա, ըհը՛, դրուստ որ մի կարաս էրեաց: Կարասի բերանը բաց ա անում, ի՛նչ տենում՝ մեջը լիքը ոսկի: Բերում ա էդ ոսկուցը մի բուռը վեր ա ունում, ածում ջերը, էլ եդ կարասի բերանը դալիմ ծեփում, ֆողը եդ վրա ա տալի, թողում, էթում: Ըտե մոտիկ մի գեղ ա ըլնում, էթում ա էդ գեղը, մի տասը, քսան ֆահլա բռնում, բաննահ բռնում, խառադ բռնում, մախլասի՝ տուն շինելու հմար ի՛նչ ուստա պետքն էր բռնում ա, հեննբը բարշում, բերում էդ շուլ, յաբանի տեղը:

— Ըստե,— ասում ա,— ինձ հմար մի ձեռք տո՛ւն շինեք:

Ուտեքը բանում են, բանում՝ մի՛ ամիս, է՛րկու ամիս, ի՛րեք ամիս, վե՛ց ամիս ըտե մի ձեռք ընե՛նց տներ են շինում, ընե՛նց տներ են շինում, որ չուտես, չխմես՝ հենց դրան թամաշ անես, ընենց մի սիրունիկ դագ էր: Եննա դրա կշտին էլ մի քանի պուճուր օթախներ ա շինիլ տալի, մի քանի նոքար բռնում, որ ընդե կենան, իրա տներին մուղաթ կենան: Եննա բերում ա մի տասը, քսան փեթակ ա շինիլ տալի, իրա նոքարների հեննա վե կենում, էն փեթակ-

ները վեր ունում, գալի, էն Արշի ասած ծառը ման ա գալի, գրտ-
նում, տենում ա՝ դրուտ որ էնքա՛մ մեղր ա կիտվե, էնքա՛մ մեղր
ա կիտվե, որ էլ հասար չկա: Մեղրը բիրադի հաւաքիլ ա տալի, ածիլ
տալի ամանները, մեղրի ճանճերն էլ քշում, անում փեթակները, բե-
րում: Բերում ա փեթակները իրա հայաթումը շարոտում, մեղրն էլ
դնում ա մի-օթախ, դուռը շինում:

Անց ա կենում մի քանի վախտ, օրեն մի օրը միտք ա անում՝
էթա իրանց գեղը: Տները նոքարներին պահ ա տալի, ինքը վե կե-
նում, ընկնում ճամփա: Գալիս ա, գալի, շատն ու քիչն աստոծ գի-
տա, հասնում ա իրանց գեղը. հասնելու բաշտան դուռ էթում ա
աղպոր տունը:

— Բա չես ասի,— ասում ա,— ըսե՛նց, ըսե՛նց, ըսե՛նց բան:

Նստում ա ըստե մին-մին նաղլ անում իրա գլխով անցկացածը,
ոնց որ ես ձեզ նաղլ արի: Մենծ աղպերը էս որ լսում ա, մնում
ա մաթալ:

«Ա՛յ հարա՛յ,— ասում ա ինքն իրան,— ես աղպորս ղրկեցի,
որ ղուրդ ու ղշի, ջանավարների փայ ըլնի, նա գնացե, հարստու-
թյուն, մալ ու գողվաթ ա գտե: Բա՛ս որ ըտենց ա,— ասում ա,— ես
էլ կէթամ, բալի ես էլ եմ գտնում»:

էն մենծ աղպերն ա՝ առավոտը սուրբ ծեփի հեննա վեր ա կե-
նում, կնկանիցը թաքուն հաց-մաց կապում, մի ջվալ վեր ունում՝
ընկնում ճամփա: Էթում ա, էթում, հասնում ա էն սարը: Մննում
ա աղպոր ասած տեղը, տափ կենում: Տենում ա իրիկունը էլի էն
ջանավարներն էկան, էկան մտան էրը, իրար կշտի նստոտեցին:

— Ըսկի ի՛նչ կա, ի՛նչ չկա,— հարցնում են իրար ջանավա-
րները:

— Էլ ինչ պտի ըլնի,— ասում ա Մուկը,— իմ բնի վրեն էկել
են ամարաթներ շինե, էն ոսկիքն էլ քոմմա հանե, տարե. կա,
չկա,— ասում ա,— էն օրը ըստե իսանաորդի ա տափ կացե, մեր
մասլահաթին անկաջ ա դրե:

— Էդ օյինը իմ գլուխն էլ են էկե,— վրա ա բերում Արշը,—
մեղրի թրիշա շեն թողե, քոմմա տարել են:

— Բաս որ ըտենց ա,— ասում են Աղվեսն ու Գեւը,— էկեք վե
կենանք մա՛ն գանք:

— Էկե՛ք,— ասում են մեկեկները:

Մենձ աղպեր, ըսօր ես մեռե թե էգուց, էս որ լսում ա, ջանք մահման դող ա ընկնում, դողմանի դիպնում:

Էդ ջանավարները վեր են կենում դե՛ս ընկնում, դե՛ն ընկնում, գալիս են էդ քարի տակը մննում, ի՛նչ տենում, ըհը՛, հրեսիկ մի մարդ ընդե կուչ ա էկե, մնացե: Վրա են պրծնում դրան փարշափարշա անում, ձվիգ-ձվիգ անում, մենձ թիքեն անկաջը թողում:

Սրան թողանք ըստե, դանք խաբար տանք պուճուր աղպորիցը:

Էս պուճուր աղպերը որ տենում ա մենձ աղպերը եղացավ, չէկավ, ալբիալը գլխի ա ընկնում, որ էն ջանաճարների ձեռն ա ընկե, նրա մենձ թիքեն անկաջն են թողե: Շատ ա դարտ անում, գլխին վա՛յ տալի, համա էլ ո՛ւր, բանը բանից անց էր կացե: Վեր ա կենում, էթում աղպոր տունը, աղպերակնկանը մին-մին նաղլ անում աղպոր գլխով անցկացածը:

— Տե՛ղն ա,— ասում ա աղպերակինը,— «Ուրշի հմար ֆոր փորողը ինքը կընկնի մեջը»:

— Է՛հ, աղպերակին,— ասում ա,— բա՛ն չկա, ի՛նչ էլավ էլավ. դե՛ տուն ու տեղդ հավաքա, էն սարի գլխին լավ-լավ ամաբաթներ եմ շինե, էթանք ընտե ապրենք:

— Է՛թանք,— ասում ա աղպերակինը:

Էգսի օրը վեր են կենում, մի տասը սել քրեհում, այնոյինք բարձում, ընկնում ճամփա: Գալիս են, գալի, շատն ու քիչն աստոժ գիտա, հասնում են պուճուր աղպոր ամարաթը: Զատ-մատերը դարստում են, տեղավորում, օթախները լքցնում, սարքում՝ միջին կենում:

Ուրիշ դհարենքից էլ մարդիկ էս որ լսում են, վեր են կենում գալի ըտե տներ շինում, ապրում: Ընենց որ կամաց-կամաց ըտե եքա շենլիկ ա դառնում:

Ըսենց պուճուր աղպերը իրա հալալությունովը մենձ հարստությունի, մալ ու դովաթի տեր ա դառնում, մենձ աղպերը իրա չկամությունովը, խայիսությունովը ջանավարների փայ ըլնում:

Աստանից իրեք խնձոր վեր ընկավ. մինն՝ ասողին, մինը՝ ասիջ տվողին, մինն էլ՝ անկաջ դնողին:

